

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Сумський державний університет

Факультет іноземної філології та соціальних комунікацій

Кафедра психології, політології та соціокультурних технологій

«До захисту допущено»

В.о. завідувача кафедри:

_____ Андріана КОСТЕНКО

_____ 2023 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня бакалавр

зі спеціальності 231 Соціальна робота,
освітньо-професійної програми Соціальна робота

на тему: «Соціальна профілактика безробіття серед економічно
неактивного населення Сумської ТГ»

Здобувача групи СРз-91с Лаптева Віталія Валерійовича

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело.

_____ Віталій ЛАПТЄВ

Керівник Кандидат пед. наук, доцент Олег Олегович ТУЛЯКОВ _____

АНОТАЦІЯ

Кваліфікаційна робота здобувача ступеня «бакалавр» соціальної роботи Лаптев В.В. на тему «Соціальна профілактика безробіття серед економічно неактивного населення Сумської ТГ»

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю реформування соціальних сервісів з огляду на військові обставини.

Дипломна робота викладена на 46 сторінках, вона містить 2 розділи 1 таблицю 2 додатка да 44 джерела посилань.

Метою дослідження є розробка проекту соціальної профілактики безробіття серед окремих категорій економічно неактивного населення Сумської ТГ.

Методи дослідження: порівняльний аналіз, спостереження, узагальнення.

Дослідження сучасних соціальних проектів показав, що в Україні існують деякі програми профілактики безробіття, проте на даний момент немає жодних проектів націлених саме на активізацію економічно неактивного населення, зокрема осіб у стані тривалого безробіття. Особливо на місцевих рівнях де проблема є найбільш актуальною. Проект розроблений у рамках дослідження являє собою приклад методу націленого на конкретні категорії економічно неактивного населення, не типові для сучасних соціальних програм, а також є підґрунтям для взаємодії державних, громадських та приватних установ місцевого рівня.

Рекомендації: державному центру зайнятості розробити програми соціальної реклами послуг установи серед осіб у стані тривалого безробіття; інші рекомендації щодо вирішення проблематики профілактики безробіття.

Ключові слова: економічно неактивне населення, соціальна профілактика безробіття, соціальне консультування.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ I. ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНО НЕАКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ	7
1.1. Аналіз розвитку державної соціальної політики в сфері зайнятості.....	7
1.2 Аналіз понять «безробіття», «соціальний захист безробітних» та «соціальна профілактика безробіття»	21
1.3 Нормативно-правова база дослідження	25
1.4 Аналіз минулих досліджень у сфері економічно неактивного населення	31
Висновки до розділу I.....	33
РОЗДІЛ II ПРОЕКТ ТРЕТИННОЇ ПРОФІЛАКТИКИ БЕЗРОБІТТЯ СЕРЕД ЕКОНОМІЧНО НЕАКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ТГ	34
2.1 Цільова група проекту	34
2.2 Огляд проектів з даної тематики.....	36
2.3 Проект «Активні Сумчани»	38
Висновки до розділу II	45
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	49
Додаток А.....	54
Бюджет проекту	54
Додаток Б	55
Листи підтримки для партнерів проекту	55

ВСТУП

Актуальність дослідження. З початку військової інтервенції Російської федерації, військові дії на території України негативно впливають на економічну ситуацію в Україні та становищу на ринку праці. За даними дослідження Міжнародної організації Праці з початку військової агресії більше п'яти мільйонів Українців втратили роботу а також більше семи мільйонів українців втекли до сусідніх країн[5]. А згідно даних державного порталу «Відновлення України» на відновлення країни знадобиться 750 млрд. доларів США[3].

Згідно Дослідження проведеного Центром соціальних досліджень Сумського державного університету протягом вересня-листопада 2022 року, . Кожна друга сім'я в Україні мають своєму складі безробітних (49,2% респондентів). Серед них в Сумській області 43,3% опитуваних не шукають роботи і лише близько 30% шукали роботу, або намагались організувати власну справу[30].

Україна є соціальна держава, це означає що головний акцент внутрішньої діяльності держави орієнтовано на захист прав людини, покращення її добробуту та відносин в середині суспільства, Так доступність соціальної підтримки для кожного є основним напрямом соціальної політики держави.

Проте соціальна політика в сфері зайнятості населення невід'ємно пов'язана з економікою країни. І хоч стаття 43 Конституції України створює умови для повного здійснення громадянами права на працю, гарантує рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовує програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб[14]. А стаття 46 визначає що, Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом[15].

Проте кожна соціальна програма націлена на допомогу по безробіттю залежить від економічного стану суспільства та повинна мати доцільний і обґрунтований бюджет, що особливо важливо і період війни.

В кризовий період гостріше стає питання гідного рівня життя серед економічно неактивного населення, отже одним з завдань соціальної політики є стимуляція цієї цільової групи до більш активної соціальної ролі в суспільстві через рекламу державних закладів служби зайнятості, консультування з послуг даних структур, ознайомлення з можливостями, які має змогу отримати безробітній звернувшись до спеціалізованих центрів з зайнятості.

Особливості ж роботи з економічно неактивним населенням полягає у тому що ця цільова група має складнощі з пошуком роботи, часто зневірюється в державних соціальних інститутах та не завжди має стимули до покращення свого матеріального положення та активної ролі в суспільстві взагалі. Саме тому соціальна профілактика безробіття серед економічно неактивного населення може бути ефективним інструментом для зменшення безробіття та підвищення економічної активності. Основна мета такої профілактики полягає у створенні умов, які стимулюють людей до активної участі в економічному житті, забезпечують доступ до роботи та сприяють їх соціально-економічній інтеграції.

Це особливо актуально в умовах сучасного ринку праці. Через розвиток технологій постійно зростають вимоги роботодавців до професійних та особистісних якостей конкурсантів на вакантні посади. Все більш вагомими є рівень освіти та кваліфікації працівників. Таким чином частина населення в активному віці взагалі полишають спроби знайти постійну роботу. Це обумовлено відсутністю досвіду трудових відносин, недостатнім рівнем освіти, високими вимогами роботодавців, недостатньою конкурентністю українського ринку праці на фоні країн ЄС.

В умовах обмеженості ресурсів держави доречно забезпечити виконання частини соціальних функцій громадянському суспільству. Таким чином представляється доцільним підсилення взаємодії центрів зайнятості,

соціальних служб та громадських організацій у роботі з економічно неактивним населенням та розробка методик взаємодії цих інститутів.

Об'єкт дослідження – безробіття серед економічно неактивного населення.

Предмет дослідження – третинна соціальна профілактика безробіття серед економічно неактивного населення.

Мета дослідження – Розробка проекту соціальної профілактики безробіття серед окремих категорій економічно неактивного населення Сумської ТГ, як методу взаємодії державних та громадських установ з цільовою групою проекту.

Методи дослідження: порівняльний аналіз, спостереження, узагальнення.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати базові поняття «безробіття», «економічно неактивного населення», «соціального забезпечення безробітних», «соціальної профілактики безробіття», а також з'ясувати особливості цільової групи.
2. Розглянути законодавчу базу щодо соціальної профілактики безробіття серед економічно неактивного населення, а також взаємодії державних та громадських організацій в соціальній сфері.
3. Провести аналіз минулих досліджень з даної тематики, та проаналізувати досвід успішних проектів.
4. Розробити проект третинної профілактики безробіття серед окремих категорій економічно неактивного населення, як приклад методу взаємодії різних установ Сумської територіальної громади.

РОЗДІЛ I. ТЕОРИТИЧНІ ЗАСАДИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЕКОНОМІЧНО НЕАКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ

1.1. Аналіз розвитку державної соціальної політики в сфері зайнятості.

Поняття соціального захисту населення на законодавчому рівні почало активно розвиватися в другій половині XIX століття внаслідок індустріальної революції та соціальних проблем, які виникали внаслідок цих процесів. Початок формування соціального захисту припадає на часи раннього капіталізму та появу промислових центрів, де робітничий клас стикався з низькими заробітними платами, поганими умовами праці, безробіттям та іншими соціальними проблемами. У 1834 році були у Великій Британії прийняті поправки до «Закону для бідних» (Poor law). Цей закон встановив систему регулювання соціальної допомоги для бідних верств населення[36].

Саме боротьба з безробіттям стала однією з основних цілей інституалізації соціального захисту населення. Проте саме поняття соціальної допомоги, як практичної діяльності з піклування за нужденними у суспільстві зародилась ще в стародавні часи.

Соціальна політика в стародавньому світі різнилася в залежності від культури суспільства, та історичного контексту кожного конкретного регіону, проте деякі паралелі, такі як піклування про робочу силу та боротьба з безробіттям, відстежуються в багатьох цивілізацій від стародавнього світу до середньовіччя.

Так в стародавньому Єгипті царі перших династій збирали податки в тому числі у вигляді робітників для державного будівництва, тим самим даючи роботу населенню. А за часів таких будівників пірамід з четвертої династії, як Снофру та Хуфу (Хеопс) будівники працівники на будівництві отримували краще матеріальне забезпечення та провізію ніж звичайні селяни чи ремісники. Як вказує О. Ярошенко турбота про членів суспільства була в інтересах держави, зацікавленої в підтримці життєвого рівня людей зайнятих

на суспільних роботах. Саме в стародавньому Єгипті задля запобігання голодним бунтам велась політика централізованого планування виробництва та розподілу ресурсів[12].

В античному ж світі ідеї соціальної політики значно розширились. В полісній Греції V-IV ст. особливо в полісах Делоського союзу, які мали політичний стрій прямої демократії. Тобто влада належала громадянам полісу, це означало що політика держави формувалась за участі самих громадян, отже забезпечувалось загальне благополуччя жителів з правами, держава захищала їх права та свободи. Крім того саме в Грецьких полісах набула поширення адресна соціальна допомога, така як піклування про ветеранів війн, якщо вони були поранені, та більше не могли працювати.

А. Горілій в своєму науковому посібнику «Історія соціальної роботи» вказує, що Соціальні виплати які поглинали значну частину державних витрат. Ще Солону (640-559 рр. до н. е.) приписують прийняття закону, за яким вояки, покалічені на війні, бралися на державне утримання. Дещо пізніше цей акт було поширено на всіх непрацездатних незаможних громадян. Розмір допомоги визначався народними зібраннями, а права «пенсіонерів» визначалися радою зібрання. Періодично вони мали з'являтися на пересвідчення свого стану здоров'я. Сини вояків, загиблих на війні, виховувалися до повноліття на державний кошт, а після того ще й отримували від держави повний комплект озброєння. [5].

В античному Римі з'являються перші програми, спрямовані на забезпечення зайнятості для безробітних. Наприклад, деякі імператори фінансували будівництво та реконструкцію інфраструктурних об'єктів, таких як дороги, мости та акведуки. Це дозволяло створювати робочі місця та надавати заробітну плату безробітним. В Царському Римі використовувалися такі форми громадських робіт, як будівництво театрів, амфітеатрів, ванн та інших інфраструктурних об'єктів. Безробітні та найбідніші шари населення брали участь у цих проектах і отримували заробітну плату за свою працю.

В республіці були розпочаті систему безкоштовних роздач зерна (анон), яка спрямовувалася на підтримку бідних та безробітних верств населення. Це було важливою частиною соціальної політики, оскільки забезпечувало базову харчову безпеку для уразливих груп. Багаті римляни та благодійні організації могли надавати фінансову підтримку безробітним та уразливим групам населення. Це включало надання грошей, продуктів харчування та інших форм допомоги[44].

З падінням Римської імперії в Європі, закінчилась і епоха античності. Після великих переселень народів та угасання західної імперії зруйнувались традиційні торгові шляхи та економічні відносини. Але разом з тим зникає і рабовласництво. На заміну приходить феодальний стрій з головною опорою у вигляді християнської релігії. Саме церква в середньовіччі стала основним інститутом соціального захисту населення тодішніх держав. Адже саме вчення любові до ближнього та Богобоязні незалежно від соціального статусу і були в основі християнства. Так в Київській держава в обличчі князя не робила ніяких кроків с питань зайнятості населення. Соціальна підтримка в Київській Русі була досить обмеженою порівняно з сучасним розумінням соціального захисту. Вона мала в основному феодальний характер та обмежувалася соціальними групами, що мали певний статус або зв'язок з князем.

Як зазначають В. Поліщук та О. Янкович в історії соціальної допомоги Київської Русі слід розрізняти два періоди. Перший - пов'язаний з поширенням християнства в Київській Русі. Він умовно визначається з часу хрещення Володимира Великого до II пол. XII ст. утворення князівств і поширення християнства на околицях східнослов'янських земель. Другий етап з другої половини XII ст. до XIII ст. включно, коли благодійницькі функції князя поступово злилися з церковно-монастирськими формами опіки. Найпростіші види благодійності полягали спочатку майже виключно в харчуванні злидарів. Практикувались вони, як свідчать літописи, окремими “злидарелюбцями”,| із середовища, яких виділялись князі, духовенство та кращі люди землі. Всі вони, знаходячись під свіжим і здоровим впливом щойно

сприйнятого християнського віровчення, охоче повчались великим релігійним заповідям, головні з яких закликали любити Бога і ближнього, як самого себе. Практично це означало нагодувати голодного, напоїти спраглого, відвідати ув'язненого, і взагалі так чи інакше проявити своє милосердя і злидарелюбство. Виходячи з таких міркувань, благодійність була не стільки допоміжним засобом суспільного благоустрою, скільки необхідною умовою особистого морального здоров'я: вона більше була потрібна самому злидарелюбцю, ніж злидарю. Давній благодійник, "христоробець" менше думав про те, щоб доброю справою підняти рівень суспільного благополуччя, скільки про те, щоб підняти рівень власної духовної досконалості. При такому погляді на благодійність допомога бідним була справою окремих осіб, проникнутих ідеями християнської моральності, а не включалась в коло державних обов'язків[25].

Як вказувалось вище поняття соціального захисту населення на законодавчому рівні почало активно розвиватися в другій половині XIX століття внаслідок індустріальної революції та соціальних проблем, які виникали внаслідок цих процесів. Початок формування соціального захисту припадає на часи раннього капіталізму та появу промислових центрів, де робітничий клас стикався з низькими заробітними платами, поганими умовами праці, безробіттям та іншими соціальними проблемами. Індустріалізація призвела до змін у структурі суспільства, зростання міст та промислових центрів, а також до появи пролетаріату - найманих робітників, які працювали на фабриках та заводах. Це стало причиною низьких заробітних плат, поганих умов праці, тривалої робочої доби та інших соціальних проблем. У таких умовах з'явилася потреба у соціальних реформах, спрямованих на захист працівників та поліпшення їхніх умов життя. Перші кроки у цьому напрямку були зроблені в Великій Британії під час впровадження перших фабричного законодавства в 1802 та 1833 роках, яке обмежувало робочий час, встановлювало мінімальні вимоги до умов праці та забезпечувало деякий захист працівників. Так Фабричні закони встановлювали обмеження робочого

часу для працівників, зокрема дітей та жінок. Це дозволяло запобігти надмірному виснаженню та здоров'ю шкідливих умов праці. Мінімальні стандарти щодо безпеки та гігієни на робочому місці, такі як освітлення, вентиляція, використання захисного спорядження тощо. Це сприяло поліпшенню умов праці та запобігало виникненню травм та професійних захворювань. Забороняли працю дітей та жінок у небезпечних виробництвах або у небезпечних умовах праці, що могло викликати шкоду їхньому здоров'ю та безпеці. Закони передбачали систему контролю та нагляду за дотриманням вимог фабричного законодавства. Інспектори мали право перевіряти робочі місця, застосовувати санкції у разі порушення правил та забезпечувати додержання соціальних норм[43].

Фабричне законодавство відіграло значну роль у поліпшенні умов праці та захисті працівників в період індустріалізації. Воно стало основою для подальшого розвитку соціальної політики та створення систем соціального захисту населення.

Саме поняття того, що саме держава повинна піклуватись про громадян розробив французький діяч утопічного соціалізму Шарль Фур'є. був французьким соціалістом та філософом, відомим своїми теоріями про соціальну організацію та соціальну справедливість. Він висунув концепцію фаланстерів - ідеальних комун на основі колективного володіння та спільного управління виробництвом та розподілом ресурсів.

Фур'є вірив, що соціальна утопія може бути досягнута шляхом створення громад, де люди живуть та працюють разом у фаланстерах. У цих фаланстерах ресурси та обов'язки розподіляються рівномірно, а люди займаються різними видами праці в залежності від їхніх здібностей та інтересів. Фур'є вважав, що така соціальна організація призведе до економічного процвітання, соціальної справедливості та загального благополуччя.

Теорії Фур'є були важливим внеском в розвиток соціалістичної думки та соціальної утопії. Вони спонукали до роздумів про можливості створення більш справедливого та гармонійного суспільства. Хоча багато з його ідей не

були реалізовані на практиці, вони вплинули на подальший розвиток соціальної теорії та політики[13].

Першою моделлю соціального захисту безробітних була соціальна політика німецького канцлера О. Бісмарка. Соціальний захист працівників в епоху Бісмарка включав декілька важливих законодавчих актів, спрямованих на покращення умов праці та забезпечення соціального захисту. Основні аспекти соціального захисту працівників, впроваджені в цей період, включають наступне:

- Закон про хворобу (Gesetz betreffend die Krankenversicherung, 1883): Цей закон впровадив обов'язкове страхування від хвороби для промислових робітників, що забезпечувало доступ до медичної допомоги та компенсації втрати працездатності через хворобу[41].
- Закон про нещасні випадки (Gesetz betreffend die Unfallversicherung, 1884): Цей закон запровадив обов'язкове страхування від нещасних випадків для промислових робітників, що забезпечувало компенсацію у разі травм або інвалідності, отриманих на робочому місці[40].
- Закон про інвалідність і старість (Gesetz betreffend die Invaliditäts- und Altersversicherung, 1889): Цей закон запровадив систему обов'язкового страхування від інвалідності та старості, що забезпечувала пенсійні виплати робітникам у разі втрати працездатності або досягнення пенсійного віку[42].

Ці закони були першими спробами впровадження соціального захисту працівників на рівні держави. Вони були спрямовані на зменшення соціальних напружень, поліпшення умов праці та забезпечення базового соціального забезпечення для робітників. Ці соціальні реформи Бісмарка відіграли значну роль у формуванні модерного соціального захисту в багатьох країнах.

Як вказує Г. Хлібовська за цією реформою створювалася мережа лікарняних кас на місцевому рівні, внески до них робили як робітники, так і працедавці, котрі сплачували третю частину, натомість працівник – решту коштів установленого внеску. Виплати за лікарняним могли тривати до 13

тижнів. За втрати повної недієздатності працівнику оплачувалися медичні витрати в розмірі 2/3 від заробітної платні. Усі виплати здійснював роботодавець. У 1886 р. прийняті доповнення до закону, за якими страхування від нещасних випадків поширювалося на сільськогосподарських робітників. На реалізацію цієї програми по всій країні створювалися професійні товариства підприємців, передбачався поділ на секції за географічною ознакою. Серед обов'язків цих секцій – контроль за дотриманням техніки безпеки на виробництвах; участь у розслідуванні причин нещасних випадків на заводах і фабриках. Діяла лікарська експертиза від нещасних випадків, травматичні хвороби стали групуватися в особливу галузь медичної науки, тобто поступово почав формуватися особливий відділ медицини, близький за нинішніми мірками до судової медицини та травматології. Щоб отримати допомогу по інвалідності, потрібно сплачувати страхові внески впродовж п'яти років, для отримання пенсії – упродовж 30 років. Запроваджувалися певні обмеження: право на пенсію по інвалідності не мали ті застраховані особи, щодо яких буде доведено, що їхня непрацездатність стала результатом зловмисного або кримінального діяння. З метою запобігання нещасним випадкам промислові товариства приділяли велику увагу боротьбі з алкоголізмом робітників, зокрема читали лекції, розповсюджували брошури, організовувалися заходи просвітницького та благодійного характеру[33].

Таким чином, саме модель Бісмарка першою передбачала профілактику безробіття.

Значний вклад в розвиток як соціального захисту взагалі, так соціального захисту безробітній зробив видатний британський економіст та політик Генрі Уільям Беверідж він був автором декількох праць на цю тему. У 1944 році виходить книга «Повна зайнятість та вільне суспільство» (Full Employment in a Free Society). В цій роботі аналізує причини та наслідки безробіття в суспільстві. Він досліджує різні фактори, що спричиняють безробіття, такі як економічні кризи, технологічні зміни та неефективність ринку праці. Автор обговорює роль держави в забезпеченні повної зайнятості. Він пропонує, що

держава повинна брати на себе відповідальність за активне управління економікою та розробку політик, спрямованих на створення робочих місць. Беверідж аналізує різні економічні політики, які можуть сприяти повній зайнятості. Він розглядає важливість інвестицій, стимулювання споживання, підтримку підприємництва та інші заходи, які можуть забезпечити стабільний ріст економіки та зайнятості. А також розглядає питання соціального захисту працівників. Він пропонує впровадження системи соціального забезпечення, яка б забезпечувала працівникам стабільний дохід, медичне обслуговування та інші види підтримки[38].

Так книга "Full Employment in a Free Society" представляє собою аналіз проблеми безробіття та пропозиції щодо створення ефективних політичних та економічних стратегій, які можуть сприяти досягненню повної зайнятості в суспільстві.

Окрім того у 1942р. був розроблений Беверіджський звіт (Beveridge Report) на запит уряду Великої Британії з метою вирішення соціальних проблем, зокрема безробіття, бідності та соціальної незахищеності, що виникали внаслідок Другої світової війни. У звіті Беверідж виклав принципи та пропозиції щодо створення системи соціального забезпечення, яка мала забезпечувати всебічний захист і підтримку громадян. Ключові аспекти Беверіджського звіту включають:

- Повна зайнятість: Звіт підкреслював важливість створення робочих місць та досягнення повної зайнятості в суспільстві.
- Соціальне забезпечення: Беверідж рекомендував впровадження системи соціального забезпечення, яка б забезпечувала фінансову підтримку громадянам у разі безробіття, хвороби, інвалідності, пенсійного віку та інших життєвих обставин.
- Всебічний захист: Звіт пропонував встановлення мінімальних стандартів соціального захисту, які б гарантували достойні умови життя для всіх громадян.

- Координація соціальних послуг: Звіт рекомендував створення єдиного органу для координації та надання соціальних послуг, щоб забезпечити ефективну та цілеспрямовану допомогу громадянам.

Беверіджський звіт мав великий вплив на розвиток соціального забезпечення не тільки в Великій Британії, але й у багатьох інших країнах світу. Його принципи та рекомендації сприяли створенню широкого спектру соціальних програм і політик, спрямованих на соціальний захист та поліпшення якості життя населення[39].

Основні сучасні світові моделі соціальної політики беруть початок з класичних напрямлень розвитку соціальної політики XVIII-XX ст. описаних вище.

Так на базі праць таких філософів як Фур'є була створена соціал-демократична або скандинавська модель соціальної політики. Скандинавська соціальна модель є однією з визнаних найбільш соціально прогресивних та високорозвинених моделей в світі. Вона є характерною для країн Північної Європи, зокрема Швеції, Норвегії, Данії, Фінляндії та Ісландії. Основні риси скандинавської соціальної моделі включають:

- Універсальна соціальна держава: У скандинавських країнах існує сильна роль держави в забезпеченні широкого спектру соціальних послуг, таких як доступна та якісна медична допомога, освіта, допомога безробітним, пенсії та інші форми соціального захисту.
- Високий рівень соціальних витрат: Скандинавські країни витрачають значні кошти на соціальні програми та послуги. Це забезпечує широкий доступ до якісних послуг і сприяє соціальній справедливості.
- Прогресивна система оподаткування: Для фінансування соціальних програм скандинавські країни застосовують прогресивну систему оподаткування, де високооплачувані громадяни сплачують вищий відсоток податків.
- Комплексний підхід до соціального захисту: У скандинавській соціальній моделі покладається акцент не лише на мінімізацію бідності,

але й на підтримку соціальної мобільності та впровадження прогресивних політик, спрямованих на створення рівних можливостей для всіх громадян.

- Партнерство між державою та робочими профспілками: Скандинавські країни відрізняються сильною традицією соціального діалогу між урядом та профспілками. Це сприяє забезпеченню гармонії в трудових відносинах та формуванню соціально орієнтованих політик.

Скандинавська соціальна модель вважається успішною, оскільки вона сприяє високому рівню соціального захисту, рівності та добробуту. Проте, вона також стикається з викликами, такими як спад народжуваності і зростання тривалості життя ставлять під загрозу фінансування пенсійної системи та інших соціальних програм. Масова міграція та інтеграція мігрантів можуть викликати виклики для скандинавської соціальної моделі. Забезпечення соціального захисту та рівних можливостей для всіх громадян, включаючи мігрантів, може бути складним завданням. Забезпечення фінансової стійкості соціальних програм та утримання високого рівня соціального захисту може бути викликом в умовах економічної нестабільності та фінансових обмежень.

В основу соціальної політики США та Британії лягла ліберальна модель. Ця модель покладає більший акцент на ринкові механізми та індивідуальну відповідальність. Вона забезпечує базовий рівень соціального захисту, проте в основному покладається на приватні страхові програми та індивідуальні зусилля. Вона базується на ідеях індивідуальної свободи, ринкової конкуренції та обмеженого втручання держави в економіку та соціальну сферу. Ця модель передбачає, що головною метою соціальної політики є забезпечення умов для вільного функціонування ринку і захист прав та свобод індивідуальних громадян.

Основні принципи ліберальної моделі соціальної політики включають:

- Індивідуальна свобода: Відповідно до ліберальної моделі, основні права та свободи індивіда повинні бути захищені державою. Це включає право на приватну власність, свободу вибору професії та ринкову конкуренцію.
- Обмежена роль держави: Ліберальна модель підтримує обмежену роль держави в економіці та соціальній сфері. Вона вважає, що ринок має бути основним механізмом розподілу ресурсів, а держава повинна забезпечувати правила гри, регулювання та захист прав власності.
- Індивідуальна відповідальність: Ліберальна модель покладає великий акцент на індивідуальну відповідальність. Вона сприяє самодостатності та самореалізації індивіда, а також вважає, що індивідуальна відповідальність за свої рішення та дії є основою соціальної політики.
- Мінімальна соціальна підтримка: У ліберальній моделі соціальної політики передбачається мінімальний рівень соціальної підтримки, зосереджений на наданні допомоги тим, хто знаходиться в надзвичайно вразливому становищі або не має змоги самостійно забезпечити свої основні потреби.
- Ринкова конкуренція: Ліберальна модель вірить у значення ринкової конкуренції як засобу стимулювання економічного зростання та ефективного розподілу ресурсів. Вона підтримує принципи вільної торгівлі, демонополізації та зниження бар'єрів для підприємницької діяльності.

Ця соціальна модель має і свої недоліки. Ліберальна модель може стикатися з викликами, пов'язаними зі зростанням соціальної нерівності. Концентрація багатства та можливість використання ринкової влади може призвести до нерівного розподілу ресурсів та соціальних можливостей. Вона може не забезпечувати достатньої соціальної підтримки для вразливих груп населення, таких як люди з інвалідністю, молоді, літні громадяни, малозабезпечені сім'ї та інші. Недостатність соціальних послуг та програм може призвести до соціального виключення та погіршення життєвих умов цих груп. Також ліберальна модель може виявитися вразливою перед соціальними

викликами, такими як економічні кризи, природні катастрофи, масові міграції тощо. В таких ситуаціях може виникнути потреба в екстреному соціальному захисті та підтримці, яка може вимагати додаткових ресурсів та інтервенцій держави.

В країнах західної Європи поширена континентальна модель. Ця модель поєднує елементи ринкової економіки зі значним державним регулюванням. Вона характеризується широким спектром соціальних послуг, які надаються державою, таких як медична допомога, пенсії та безробіття. Німеччина та Франція є прикладами країн, що використовують континентальну модель.

Основні принципи континентальної моделі соціальної політики включають:

- Універсалізм: Система соціального захисту охоплює всіх громадян, незалежно від їхнього статусу, доходу чи зайнятості. Всі громадяни мають право на доступ до соціальних послуг та підтримки.
- Великий обсяг соціальних послуг: Континентальна модель передбачає широкий спектр соціальних послуг, таких як медична допомога, пенсії, безробіттєве страхування, допомога сім'ям, освіта та інші форми соціальної підтримки.
- Фінансування через систему соціального забезпечення: Система соціального забезпечення фінансується через внески від працюючих осіб, роботодавців та держави. Ці кошти використовуються для забезпечення соціальної підтримки та послуг.
- Соціальне партнерство: Континентальна модель спирається на співпрацю між урядом, профспілками та роботодавцями. Це дозволяє ухвалювати рішення з питань соціальної політики на базі консенсусу та враховувати інтереси різних сторін.
- Висока роль держави: Держава виконує активну роль у забезпеченні соціального захисту та розробці соціальної політики. Вона встановлює стандарти та норми, фінансує соціальні програми та контролює їх виконання.

Континентальна модель соціальної політики спрямована на забезпечення широкого соціального захисту та покращення якості життя населення. Вона зосереджена на соціальній справедливості, рівності та взаємодії між різними секторами суспільства.

Важливо зазначити, що моделі соціальної політики можуть варіюватися в залежності від конкретної країни і контексту. Реалізація цих принципів може відрізнятися в різних системах і має свої особливості в кожному конкретному випадку.

В Україні використовується комбінація різних моделей соціальної політики, зокрема континентальної моделі, ліберальної моделі та елементів соціально-демократичної моделі. Однак, треба відзначити, що соціальна політика в Україні є постійною предметом змін та реформ.

Сучасний розвиток соціального захисту в Україні пов'язаний з періодом незалежності, початок якого припадає на 1991 рік. Після отримання незалежності Україна почала будувати власну систему соціального захисту на основі міжнародних стандартів та національних законодавчих актів.

У перший період незалежності були прийняті основні законодавчі акти, які встановлювали загальні принципи соціального захисту населення. Було створено систему соціального страхування, включаючи пенсійне, медичне та соціальне страхування[29].

Реформи 2000-х років: В цей період були проведені значні реформи у сфері соціального захисту. Було запроваджено нову систему пенсійного забезпечення, медичного страхування та соціального страхування. Також були розпочаті програми соціальної підтримки для вразливих категорій населення, в тому числі і безробітних[27].

На сьогоднішній день Україна продовжує розвивати свою систему соціального захисту. Основна мета сучасних реформ це децентралізація та передача повноважень на місця[32].

Загалом, сучасна Україна постійно працює над удосконаленням своєї системи соціального захисту з метою забезпечення належних умов життя та

добробуту своїх громадян. Крім того, українська влада активно співпрацює з міжнародними організаціями та партнерами для забезпечення ефективного соціального захисту населення.

Тож згідно статті 46 Конституції України Громадяни мають право на соціальний захист, що включає право на забезпечення їх у разі повної, часткової або тимчасової втрати працездатності, втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, а також у старості та в інших випадках, передбачених законом[5].

Енциклопедія сучасної України дає таке визначення терміну «Соціальний захист» - система юридичних, економічних, фінансових та організаційних заходів держави, спрямованих на захист населення від несприятливих наслідків соціальних ризиків[31].

Базуючись на історичному формування різних моделей державної соціальної політики а також закону про соціальний захист США від 1935р. (The Social Security Act of 1935), в якому вперше і зустрічається це словосполучення, можна дати таке визначення - Соціальний захист це система заходів, програм та політик, спрямованих на забезпечення соціального благополуччя та підтримки різних категорій населення. В основі соціального захисту лежить ідея забезпечення громадянських прав та соціальних гарантій, а також зменшення соціальної нерівності та вразливості. Соціальний захист включає різні аспекти, такі як:

- Економічний захист: забезпечення доходів та матеріальної підтримки громадян, зокрема через систему соціальних виплат, допомоги по безробіттю, пенсійну систему та інші соціальні пільги.
- Медичний захист: доступ до якісної медичної допомоги та медичного страхування, забезпечення лікування, профілактичних заходів та реабілітації.
- Соціальне забезпечення: забезпечення соціальних послуг, таких як освіта, житло, соціальне обслуговування, допомога дітям та сім'ям, підтримка осіб з інвалідністю та інших соціально вразливих груп.

- Захист працівників: забезпечення безпеки та гідних умов праці, прав працівників, соціального страхування, допомоги в разі втрати роботи або тимчасової непрацездатності.
- Захист дітей та молоді: забезпечення доступу до освіти, охорони здоров'я, соціальної підтримки та розвитку для дітей та молоді[37].

Соціальний захист має на меті забезпечення гідного життя, соціальної справедливості та рівних можливостей для всіх членів суспільства.

1.2 Аналіз понять «безробіття», «соціальний захист безробітних» та «соціальна профілактика безробіття».

Згідно зі статтею 42 «Кодексу законів про працю України», при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці переважне право на залишення на роботі надається працівникам з більш високою кваліфікацією і продуктивністю праці[16].

Таким чином людина яка має низьку продуктивність, або рівень кваліфікації має більшу вірогідність втратити роботу на значний період та перейти у стан тривалого безробіття.

Безробіття – це соціально-економічне явище, за якого частина осіб не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) як джерела існування[2].

Це стан особа не зайнята жодною оплачуваною роботою та активно шукає роботу. Це означає, що така особа не отримує стабільного джерела доходу через відсутність роботи.

Безробіття може мати різні причини, такі як економічна рецесія, зміни в сфері праці, зменшення попиту на працю, технологічний прогрес, недостатня кваліфікація працівників або перебільшення робочої сили на ринку праці.

Безробіття може мати негативні соціальні і економічні наслідки для безробітних осіб та суспільства в цілому. Воно може призводити до зниження

доходів, погіршення життєвих умов, соціальної виключеності, психологічних проблем та інших негативних наслідків.

Соціальний захист безробітних передбачає прийняття заходів для підтримки безробітних осіб, зокрема надання допомоги в пошуку роботи, професійної підготовки та перепідготовки, соціальних виплат і підтримки доходу, пільг та підтримки для самозайнятих осіб, розвитку підприємництва та створення робочих місць.

Хронічне (тривале) безробіття – це період безробіття, при якому починають з'являтися ознаки деструктивних змін особистості, а надалі – безпорадності й примирення із ситуацією. Людина починає звикати до бездіяльності, не говорячи вже про те, що вона втрачає професіоналізм і здобуті навички, воно настає після 6 місяців невдалого пошуку робіт.

Це означає, що протягом тривалого періоду особа не може знайти оплачувану роботу, не отримує стабільного джерела доходу і залежить від допомоги та соціального захисту.

Тривале безробіття може мати серйозні наслідки для безробітних осіб. Воно може призводити до зниження самооцінки, втрати навичок і кваліфікації, погіршення фінансового стану, виникнення фінансових проблем і соціальної виключеності. Також тривале безробіття може мати негативний вплив на психологічний стан особи, спричиняючи стрес, тривогу і депресію[19].

У соціальних країнах існують програми та заходи соціального захисту, спрямовані на підтримку осіб, які перебувають у стані тривалого безробіття. Ці програми можуть включати надання фінансової допомоги, професійного навчання і перепідготовки, посередництво в працевлаштуванні, стимулювання самозайнятості та інші заходи, спрямовані на полегшення переходу безробітних осіб до нової роботи і відновлення їхнього економічного самостійності.

Так згідно досліджень проведених у дисертації Купець О.В. на тему «Довготривале безробіття в Україні» під час пошуку роботи 12 місяців й

більше у людини з'являється зневіра у пошуку роботи та є вірогідність, що вона перейде до економічно неактивного населення[17].

Економічно неактивне населення (населення поза робочою силою) – це особи, які впродовж періоду спостереження не входять до складу робочої сили, тобто не є зайнятими або безробітними (у визначенні МОП) та існують за рахунок утримання сім'єю та суспільством[20]. До економічно неактивного населення відносяться як студенти так і особи, які зневірилися знайти роботу, тобто готові приступити до роботи, але припинили її пошуки, оскільки вичерпали всі можливості для її одержання. А також особи, які не мають необхідності або бажання працювати, та ті, що шукають роботу, але не готові приступити до неї найближчим часом.

Соціальна політика може включати заходи соціального захисту та підтримки для економічно неактивного населення. Це можуть бути програми соціальної допомоги, дотації для малозабезпечених сімей, пенсійні виплати для пенсіонерів, медичне страхування та інші форми підтримки. Метою соціальної політики щодо економічно неактивного населення є забезпечення їхнього достатку, соціального захисту та підтримки, забезпечення соціальної справедливості та зменшення нерівності. Крім того, можуть бути прийняті заходи для сприяння поверненню економічно неактивного населення до ринку праці через професійну підготовку, перекваліфікацію та інші програми активізації праці.

Саме заходи для сприяння поверненню економічно неактивного населення до активної позиції на ринку праці і є соціальною профілактикою безробіття.

Згідно зі державним стандартом послуги соціальної профілактики, Соціальна профілактика це комплекс заходів, що здійснюються суб'єктом, який надає соціальні послуги, спрямований на попередження, обмеження та зупинення негативних соціальних і особистісних (поведінкових) явищ та їх наслідків у соціальному середовищі та реалізується за допомогою різних інструментів впливу соціального, юридичного, педагогічного, психологічного

характеру. Соціальна послуга надається особам, сім'ям, групам осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, спричинених інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, бездомністю, відбуванням покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на певний строк тощо[21]. (Нормативна база буде розглянута у наступному розділі).

Таким чином соціальна профілактика безробіття визначається, як система заходів, спрямованих на запобігання виникненню безробіття шляхом забезпечення умов для активної зайнятості населення та підтримки стабільного розвитку економіки. В свою чергу соціальна профілактика безробіття серед економічно неактивного населення може бути ефективним інструментом для зменшення безробіття та підвищення економічної активності. Основна мета такої профілактики полягає у створенні умов, які стимулюють людей до активної участі в економічному житті, забезпечують доступ до роботи та сприяють їх соціально-економічній інтеграції.

Основними заходами такої профілактики можуть бути:

- Активна реклама нових державних і громадських ініціатив з залучення економічно неактивного населення.
- Забезпечення доступу до інформації про вакансії, підтримка при складанні резюме та підготовці до співбесіди, організація ярмарків вакансій або спеціалізованих програм посередництва праці.
- Забезпечення доступу до соціальних послуг, таких як дитячий догляд, підтримка при догляді за старшими людьми або соціальні послуги для осіб з інвалідністю. Це допоможе зменшити бар'єри, які утруднюють їх включення до праці.
- Співпраця зі сферою бізнесу та роботодавцями для створення можливостей працевлаштування для економічно неактивного населення. Це може включати розробку імміграційних програм, просування інклюзивного найму та зниження бар'єрів при прийнятті на роботу.

Ці заходи можуть допомогти створити сприятливі умови для економічно неактивного населення, забезпечити їм доступ до праці та підвищити їх шанси на соціально-економічну інтеграцію.

Варто зауважити, що важливим аспектом соціальної профілактики безробіття є комплексний підхід, що враховує потреби різних груп населення, молоді, матусь, інвалідів, ВПО та інших уразливих категорій. Такий підхід допомагає створити умови для сталого розвитку та забезпечення високого рівня зайнятості.

1.3 Нормативно-правова база дослідження

Згідно зі статтею 42 «Кодексу законів про працю України», при скороченні чисельності чи штату працівників у зв'язку із змінами в організації виробництва і праці переважне право на залишення на роботі надається працівникам з більш високою кваліфікацією і продуктивністю праці[16]. Таким чином людина яка має низьку продуктивність на посаді, або кваліфікацію може втратити роботу на значний період та перейти до економічно неактивного населення.

Згідно з пунктом 4 постанови КМУ № 587, від 01.06.2020 р. «Про організацію надання соціальних послуг», до осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах належать і особи які перебувають у стані безробіття[26], так безробітні дослідження підпадає під перелік осіб, які знаходяться у складних життєвих обставинах, і мають право на отримання соціальних послуг.

Саме Закон України 5067-VI від 29.04.2023р "Про зайнятість населення" є одним з основних законодавчих актів, що регулює сферу зайнятості та соціального захисту працівників в Україні. Він встановлює ряд положень таких як соціальний захист працівників, забезпечуючи їм ряд прав та гарантій. Розробку державної політики у сфері зайнятості, яка включає ряд основних принципів і напрямків:

- Створення робочих місць: Державна політика спрямована на створення нових робочих місць шляхом підтримки підприємництва, розвитку малих і середніх підприємств, привабливості інвестицій та розвитку галузей з високою зайнятістю праці.
- Професійна орієнтація та навчання: Державна політика сприяє професійній орієнтації населення, підвищенню кваліфікації та навчанню, що відповідає вимогам ринку праці. Це включає організацію навчальних курсів, професійних тренінгів, перепідготовки та перекваліфікації працівників.

Закон визначає правила функціонування ринку праці в Україні. Деякі з основних правил включають:

- Рівноправність доступу до праці: Роботодавці не можуть дискримінувати осіб при прийнятті на роботу на підставі статі, раси, національності, релігії, віку, інвалідності та інших ознак, за винятком випадків, передбачених законом.
- Захист прав працівників: Закон гарантує захист прав працівників, включаючи право на безпечні і здорові умови праці, оплату праці не нижче мінімального рівня, відпустки, пільги та інші соціальні гарантії.
- Державна підтримка зайнятості: Закон передбачає механізми державної підтримки зайнятості, такі як працевлаштування на соціально важливих об'єктах, допомога безробітним у пошуку роботи та підтримка самозайнятих осіб.

Встановлює правові засади діяльності служби зайнятості, яка є відповідальною за регулювання ринку праці та надання послуг безробітним і працедавцям. А саме:

- Організація служби зайнятості: Закон визначає статус, функції та повноваження служби зайнятості, яка має бути створена на державному рівні та в межах виконавчої влади. Вона виконує роль посередника між безробітними та працедавцями.

- Реєстрація безробітних осіб: Служба зайнятості забезпечує реєстрацію безробітних осіб та ведення відповідного реєстру. Це дозволяє збирати інформацію про безробітних, їх кваліфікацію та інші важливі дані для забезпечення працевлаштування.
- Професійна орієнтація та посередництво: Служба зайнятості здійснює професійну орієнтацію безробітних осіб, надає консультації щодо вибору професії та навчання. Вона також виступає посередником між безробітними та працедавцями, допомагаючи знаходити працевлаштування.
- Професійне навчання та перекваліфікація: Служба зайнятості організовує професійне навчання та перекваліфікацію безробітних осіб, сприяючи підвищенню їх кваліфікації та адаптації до потреб ринку праці.
- Фінансова підтримка безробітних: Закон передбачає можливість надання фінансової допомоги безробітним особам у випадках, передбачених законодавством.
- Стимулювання працевлаштування: Служба зайнятості сприяє працевлаштуванню безробітних шляхом надання інформації про вакансії, проведення співбесід та підтримки підприємств у пошуку робочої сили.

І насамперед Закон України "Про зайнятість населення" встановлює ряд загальних принципів, які визначають основні принципи функціонування системи зайнятості та соціального захисту працюючого населення в Україні.

Такі як:

- Рівність прав та можливостей: Закон гарантує рівність прав і можливостей у сфері зайнятості для всіх громадян незалежно від статі, раси, національності, соціального стану, інвалідності, віку та інших ознак.

- Недискримінація: Закон забороняє будь-яку форму дискримінації у сфері зайнятості, включаючи дискримінацію за ознакою статі, раси, національності, релігії, інвалідності та інших ознак.
- Пріоритет права на працю: Закон визнає пріоритет права громадян на працю та зобов'язує державу створювати умови для повного і належного працевлаштування населення.
- Самостійність та активність особи: Закон підтримує принцип самостійності та активності особи у пошуку роботи, самореалізації та підвищенні своїх кваліфікацій.
- Соціальний захист: Закон встановлює систему соціального захисту працюючого населення, включаючи забезпечення права на гідні умови праці, оплату праці, соціальне страхування, медичне обслуговування та інші соціальні гарантії.
- Підтримка працівників та роботодавців: Закон передбачає розробку та реалізацію заходів з підтримки працівників у пошуку роботи, професійному навчанні та перекваліфікації, а також сприяння роботодавцям у створенні нових робочих місць.

Саме в законі визначаються поняття безробіття, та безробітної особи.

Безробітні за законом. «Про зайнятість населення» - особа віком від 15 до 70 років, яка через відсутність роботи не має заробітку або інших передбачених законодавством доходів як джерела існування, готова та здатна приступити до роботи.

А безробіття - соціально-економічне явище, за якого частина осіб не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) як джерела існування[9].

Закон України "Про зайнятість населення" має великий вплив на сферу зайнятості та соціальний захист працівників в Україні. Він спрямований на забезпечення ефективної роботи ринку праці, соціального захисту працівників та забезпечення працевлаштування населення. Саме він регулює порядок взаємодії держави у сфері посередництва (Розділ VI) при працевлаштуванні та

регламент Державної служби зайнятості України, основного державного органу працевлаштування населення.

Державна служба зайнятості згідно документу 1305-20, редакції 21.11.2021р. Наказу Міністерства розвитку, економіки та сільського господарства України «Про затвердження положення про Державну службу зайнятості», є централізованою системою державних установ, діяльність якої спрямовується та координується Міністерством економіки України. Служба складається з Державного центру зайнятості, міжрегіональних, регіональних центрів зайнятості та їх філій, Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України, закладів професійної освіти Державної служби зайнятості, інших закладів освіти Державної служби зайнятості а також підприємств, установ, організацій, утворених Службою[22].

Як виходить з визначення безробітна особа це та яка готова приступити до роботи тобто вона економічно активна. Економічно неактивне ж населення, як виходить з наказу Державного комітету статистики України номер 12 від 19.01.2011р. «Про затвердження методологічних положень щодо кваліфікації та аналізу економічної активності населення» це особи, які не мають роботи і не займаються її пошуками, тобто не можуть бути класифіковані як "зайняті" або "безробітні", населення поза робочою силою [20].

Саме економічно неактивне населення є цільовою групою надання соціальних послуг в рамках дослідження. (Аналіз цільової групи в наступних розділах).

Соціальні ж послуги за статтею 17 закону 2671-VIII від 27.04.2022р. «Про соціальні послуги» - дії, спрямовані на профілактику складних життєвих обставин, подолання таких обставин або мінімізацію їх негативних наслідків для осіб/сімей, які в них перебувають. Особі/сім'ї можуть надаватися одна або одночасно декілька соціальних послуг. Порядок організації надання соціальних послуг затверджується Кабінетом Міністрів України[10].

Соціальні послуги включають різноманітні заходи та програми, спрямовані на підтримку та допомогу безробітним, особливо тим, хто

знаходиться у вразливому становищі. Основна мета соціальних послуг - поліпшення якості життя і забезпечення соціальної підтримки для безробітних, особливо тих хто має особливі потреби.

Соціальний робітник у працюючий з економічно неактивним населенням надає соціальні послуги базуючись законами описаними вище а також соціальними стандартами надання соціальних послуг. В рамках третинної профілактики безробіття використовуються такі соціальні стандарти:

«Державний стандарт соціальної послуги профілактики», документ 1155-15 в редакції від 10.09.2015р. Цей Державний стандарт визначає зміст, обсяг, умови та порядок надання соціальної послуги профілактики, показники її якості для суб'єктів усіх форм власності, які надають цю послугу. Згідно зі стандартом послуга соціальної профілактики (далі - соціальна послуга) - комплекс заходів, що здійснюються суб'єктом, який надає соціальні послуги, спрямований на попередження, обмеження та зупинення негативних соціальних і особистісних (поведінкових) явищ та їх наслідків у соціальному середовищі та реалізується за допомогою різних інструментів впливу соціального, юридичного, педагогічного, психологічного характеру. Соціальна послуга надається особам, сім'ям, групам осіб, які опинилися у складних життєвих обставинах, спричинених інвалідністю, віком, станом здоров'я, соціальним становищем, бездомністю, відбуванням покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на певний строк тощо[21].

У додатку 1 цього стандарту вказується що третинна соціальна профілактика орієнтована на подання інформації, формування цінностей та мотивації, які б дозволили отримувачу послуг змінити ризиковану поведінку на безпечну, подолати проблеми, негативні явища, складні життєві обставини. А націлена профілактика окрім іншого на ресоціалізацію учасників проблемних ситуацій та осіб, які постраждали від наслідків негативних явищ, та їх адаптацію до вже існуючої у них проблеми за умови відновлення особистісного і соціального статусу такої особи, сім'ї, групи[7].

Згідно додатку 2 основними заходами соціальної профілактики є соціальна реклама, соціальна адаптація, та соціальне консультування[7].

Державний стандарт соціальної адаптації, документ номер 0665-15 редакція від 13.10.2017р. визначає соціальну послугу соціальної адаптації, як комплекс заходів, що здійснюються протягом строку, необхідного для процесу активного гармонійного пристосування осіб, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі осіб похилого віку, осіб з інвалідністю, осіб, які перебували у спеціалізованих або інтернатних закладах, осіб, які відбули покарання у вигляді обмеження або позбавлення волі на певний строк, до змінених умов соціального середовища, спрямованих на усунення/пристосування обмежень життєдіяльності для підтримки соціальної незалежності, збереження та продовження їхньої соціальної активності[23].

Соціальне консультування орієнтоване на виконання завдання згідно документу номер 0866-15 редакція від 02.07.2015р. консультування, покликане допомогти отримувачу подолати визначені складні життєві обставини через постановку послідовних завдань, виконання яких забезпечує досягнення бажаної мети.

інформаційно-мотиваційне консультування - консультування з метою надання отримувачу інформації та підтримки, що допомагають йому прийняти усвідомлене рішення й оцінити ресурси щодо бажаних поведінкових змін[24].

Нормативно-правова база соціальної профілактики безробіття серед економічно неактивного населення включає різні закони, постанови, накази та інші правові акти, спрямованих на забезпечення соціальної підтримки та стимулювання зайнятості цієї категорії населення.

1.4 Аналіз минулих досліджень у сфері економічно неактивного населення

Аналіз стану досліджень в області безробіття має достатньо давню історію. Ще на початку двадцятого століття Уільям Генрі Беверідж

досліджував феномен безробіття як економічної та соціальної проблеми суспільства. Так після декількох праць на цю тему, у 1944 році виходить книга «Повна зайнятість та вільне суспільство» (Full Employment in a Free Society)[38]. Модель Беверіджа ґрунтується на тому, що будь-яка людина, незалежно від її приналежності до активного населення, має право на мінімальну захищеність в разі хвороби, старості, зменшення своїх матеріальних ресурсів чи з іншої причини. В цьому випадку превалює принцип національної солідарності, який базується на концепції розподільчої справедливості. Ця модель є однією з перших при якій було запропоновано захищати економічно неактивне населення державою незалежно від того, чи є воно працюючим. Так з розвитком досліджень такі економісти як Джон-Мейнард Кейнс вважали, що саморегульована економіка не в змозі подолати безробіття про що він і писав у своєму науковій праці «Загальна теорія зайнятості, відсотка та грошей» (The General Theory of Employment, Interest and Money)[35]. В Україні ж тривале, або хронічне безробіття досліджували такі вчені як, Купець О. та Марченко І. В своїх дослідженнях вони виявляли особливості тривалого безробіття в Україні, а також пошук пріоритетних напрямів регулювання активності населення на ринку праці з урахуванням сучасних можливостей та ефективності впроваджуваних заходів [17], [19].

Також Купець досліджувала питання довготривалого безробіття в Україні за соціально-демографічними групами і прийшла к висновкам, що Єдиною разючою відмінністю між характеристиками довготривалого безробіття в Україні та у більшості розвинутих країн є висока питома вага довготривало безробітних серед осіб з повною вищою освітою у нашій країні. Це свідчить про значний освітньо-кваліфікаційний дисбаланс на українському ринку праці, внаслідок чого виник надлишок осіб з вищою освітою. Вищий освітньо-кваліфікаційний рівень тепер не допомагає багатьом особам, особливо у сільській місцевості та малих містах, обминути такі труднощі сьогодення, як тривале безробіття, бідність та соціальну нерівність. Такі тенденції є вкрай негативними, адже вони спричиняють послаблення дії

стимулів до здобуття вищої освіти, активного та неперервного формування і розвитку людського капіталу[18].

Навіть зараз серед дослідників цього питання і зараз немає одностайної позиції про роль держави на ринку праці, і хоч з точки зору соціального захисту державою безробітного населення кожен рік службами зайнятості проводяться профільні дослідження на ринку праці, та робляться певні кроки для подолання цієї проблеми, проте дослідження соціального захисту економічно населення є актуальними та неповними і в наш час.

Висновки до розділу I

Саме зайнятість населення, ще з давніх часів, була основою державної політики минулих цивілізацій, саме соціальний захист зайнятого населення та боротьба з безробіттям стали фундаментом розвитку соціальної роботи в цілому.

З розвитком різних моделей державної соціальної політики, з'явилися дослідження на тему економічно неактивного населення проте рівень розробленості вітчизняних програм в сфері захисту цільової групи дослідження на досить невисокому рівні.

В Україні соціальна політика в сфері зайнятості спрямована на забезпечення повноцінної зайнятості населення, підвищення рівня соціальної захищеності працівників, стимулювання економічного розвитку та підтримку підприємництва. Метою політики є створення сприятливих умов для розвитку працівників, підтримку соціальної справедливості та економічного зростання країни. І хоч Держава в цілому реалізує заходи для стимулювання зайнятості, підтримки працівників у пошуку роботи, професійній перекваліфікації та підвищенні кваліфікації, під час війни активної політики зайнятості недостатньо. Особливо в Сумській ТГ, так по словам фахівців Сумського центру зайнятості на даний час немає жодного проекту з метою активізації економічно неактивного населення громади.

РОЗДІЛ II ПРОЕКТ ТРЕТИННОЇ ПРОФІЛАКТИКИ БЕЗРОБІТТЯ СЕРЕД ЕКОНОМІЧНО НЕАКТИВНОГО НАСЕЛЕННЯ СУМСЬКОЇ ТГ

2.1 Цільова група проекту

Економічно неактивне населення відноситься до групи осіб, які не беруть участі в економічних процесах праці або не активно зайняті. Це можуть бути люди, які не працюють і не шукають роботу, студенти, домогосподарства, пенсіонери, інваліди, люди, які займаються доглядом за родичами та інші особи, які не мають оплачуваної роботи.

Таким чином це досить обширна група суспільства кожна категорія якої, має свої особливості. Проект націлений на профілактику безробіття серед студентів та осіб у стані тривалого безробіття.

Як зазначалось вище у дослідженні О. Купець, вищий освітньо-кваліфікаційний рівень тепер не допомагає багатьом особам, особливо у сільській місцевості та малих містах, обминути такі труднощі сьогодення, як тривале безробіття[38]. Оскільки за даними Державної служби зайнятості на одну вакансію фахівця, професіонала, чи службовця в першому півріччі 2023р. приходилось 2-5 безробітних[39], актуальною метою проекту є проконсультувати студентів та випускників ВНЗ в сучасних технологіях складання резюме, супровідного листа та проходження резюме. Однак при підготовці проекту слід мати на увазі особливості роботи зі студентами такі як:

- Орієнтація на навчання: Основною діяльністю студентів є отримання освіти і підвищення своїх знань і навичок. Вони приділяють багато часу навчанню, що може обмежувати їх змогу займатися оплачуваною роботою на повний робочий день.
- Потреба в гнучкості робочого графіка: Студенти зазвичай мають непередбачуваний розклад навчальних занять, імовірності і виконання завдань. Це може змушувати їх шукати роботу з гнучким режимом, який дозволить їм поєднувати роботу із навчанням.

- Пошук роботи, пов'язаної зі спеціалізацією: Багато студентів зацікавлені в отриманні роботи, пов'язаної зі своєю спеціалізацією або майбутньою кар'єрою. Вони можуть активно шукати можливості стажування, практики або роботи на часткову зайнятість у відповідних сферах.

Таким чином саме ця цільова група є найбільш зацікавленою в участі у проєкті, та в перспективі, матимуть найбільшу користь від проєкту та потенціал працевлаштування.

Наступна категорія це особи у стані тривалого безробіття, основна група на котру націлений проєкт.

Особи у стані тривалого безробіття - це ті, хто перебуває без роботи протягом тривалого періоду часу і активно шукає працю, але не знаходить її. Або особи, які зневірилися знайти роботу, тобто готові приступити до роботи, але припинили її пошуки, оскільки вичерпали всі можливості для її одержання; Особи, які не мають необхідності або бажання працювати, та ті, що шукають роботу, але не готові приступити до неї найближчим часом.

Особливості цільової групи

- Психологічний вплив: Тривале безробіття може викликати психологічний стрес, почуття безпорадності, невпевненості та незадоволення. Це може мати негативний вплив на самооцінку та психічне здоров'я особи.
- Втрата професійних навичок: У разі тривалого перебування без роботи, особа може втратити свої професійні навички та актуальні знання. Це може ускладнити процес повторного вступу на ринок праці та знайти відповідну роботу.
- Фінансові труднощі: Тривале безробіття може призвести до фінансових труднощів, зокрема зниження доходів, накопичення боргів, втрати житлового простору та інші проблеми, пов'язані зі зменшенням фінансової стабільності.
- Соціальна ізоляція: Безробіття може призвести до соціальної ізоляції та відчуття відокремленості від суспільства. Люди, які тривалий час не

працюють, можуть відчувати відчуження, втрату соціального статусу та зменшення самооцінки.

- Втрата мотивації: Продовжене безробіття може призвести до втрати мотивації та віри у власні можливості. Особа може відчувати втрату інтересу до пошуку роботи та розвитку кар'єри.

Треба брати до уваги, що деякі особи у стані тривалого безробіття можуть входити до категорій, які вимагають спеціальної уваги або підтримки з боку соціальної служб.

2.2 Огляд проектів з даної тематики

Сьогодні в Україні існують державні та громадські проекти із залученням економічно неактивного населення. До державних проектів належить «Армія відновлення». Це механізм залучення безробітних країни через їх участь у суспільно корисних роботах. Безробітні зможуть бути залучені до виконання робіт, які мають оборонний характер, робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру. Це можуть бути як роботи, спрямовані на задоволення потреб ЗСУ, інших військових формувань та сил цивільного захисту, так і на забезпечення загальних потреб функціонування економіки та життєдіяльності населення.

Зокрема, це може бути:

- облаштування та укріплення блок-постів, вирубка дерев для формування окопів;
- заготівля дров для військових та населення;
- розбір завалів та відновлення житлових будинків, інших приміщень, пошкоджених у результаті бойових дій;
- укріплення дамб;
- розчищення автомобільних доріг від завалів;
- розвантаження гуманітарної допомоги;

- облаштування підвальних приміщень у багатоповерхових будинках, школах під укриття;
- ремонтно-відновлювальні роботи у приміщеннях соціальної сфери;
- надання допомоги внутрішньо переміщеним особам, людям з інвалідністю, людям літнього віку.

При цьому безробітні отримуватимуть оплату за роботу в розмірі не нижче мінімальної зарплати (6700 грн), що в більшості випадків є вищим, ніж допомога з безробіття. З учасниками таких робіт укладатимуться строкові трудові договори відповідно до КЗпПУ.

Так, в Сумській області такі роботи запроваджені у 18 територіальних громадах з 26, де не ведуться активні бойові дії, на них працевлаштовано майже 400 безробітних[1].

Наступним державний проект це «Допомога» Гранти від держави на відкриття чи розвиток бізнесу.

Урядовий проект «Робота» передбачає надання українцям грантів для започаткування бізнесу, розвитку підприємництва та навчання. Він спрямований на активізацію підприємницької діяльності та стимулювання створення робочих місць. Проект включає 6 грантових програм, зокрема, українці зможуть отримати:

- мікрогранти для створення власного бізнесу;
- гранти для розвитку переробного підприємства;
- державне фінансування закладки саду;
- кошти для розвитку тепличного господарства;
- грант на реалізацію стартапу, у тому числі в сфері ІТ;
- кошти на навчання ІТ-спеціальностям.

Отримати гранти можуть як підприємці-початківці, так і люди, що вже мають досвід у бізнесі. Подача заявки на грант здійснюється через Портал Дія[8].

До громадських грантів можна віднести ресурсний центр «ГУРТ», який з партнерами впроваджує проекти з профілактики безробіття такі як «Розвиток

жіночого підприємництва в Україні» метою якого є допомогти реалізувати підприємницький потенціал та відкрити власну справу жінкам[28]. Що в свою чергу не тільки відкриває нові можливості працевлаштування для учасників проекту, але й потенційно допоможе створити нові робочі місця.

А такі великі проекти як платформа кар'єрного розвитку «Career hub» центру «Розвиток КСВ» є цінним ресурсом для пошуку вакансій, навчання та опанування професій. Проект має на меті визначитись із вибором професії і планувати майбутню кар'єру; Отримати якісну освіту для професійної самореалізації; Розвивати професійні та м'які навички; Підготуватись до роботи майбутнього[34].

Нажаль з початку війни в Україні в Сумській ТГ не проводилось проектів з мотивації економічно неактивного населення громади до більш активної позиції на ринку праці.

2.3 Проект «Активні Сумчани»

Опис проекту – Проект представляє онлайн інтенсив розрахований на три дні за участю фасилітаторів громадської організації «Молоді агенти змін» фахівців Сумського Державного центру зайнятості та психолога Сухаревої Вікторії Анатоліївни та націлений на активізацію деяких категорій економічно неактивного населення на ринку праці, та їх адаптацію у суспільстві, а також набуття ними навичок конкурентності на ринку праці, зокрема студентів ВНЗ та осіб у стані тривалого безробіття. Проект представляє собою методичку взаємодії фахівців державних, громадських та приватних установ у мультидисциплінарній команді. Та орієнтований на розвиток співпраці державних та недержавних організацій у сфері роботи з економічно неактивним населенням Сумської ТГ.

Новизна проекту заключається в відсутності роботи за даним напрямком в Сумському державному центрі зайнятості, відповідно і відсутності методик співпраці різних установ громади з проблемної тематики.

Аплікаційна заявка.

Проект «Активні Сумчани»

Тривалість проекту: Тривалість проекту складає 12 годин на протязі 3х днів, 12-14 травня 2023 року.

Географія проекту: Проект проходитиме «онлайн» в Сумській ТГ.

Загальний бюджет проекту: 4760 грн.

Аплікант: Лаптев Віталій Валерійович, +38 (099) 906-08-43.

Laptiev.Vitalii@gmail.com

Анотація проекту: Проект являє собою онлайн інтенсив націлений мотивацію економічно неактивного населення до активної позиції на ринку праці. Актуальність проекту полягає проблемі відсутності заходів з профілактики безробіття серед жителів Сумської ТГ як з боку державних установ, так і недержавних ГО.

Проект має як соціальну так і економічну спрямованість, та розвиває має потенціал встановити сталі зв'язки між державним центром зайнятості та недержавними ГО та створити інструменти профілактики безробіття в громаді.

Детальний опис проекту:

Актуальність проекту: Як зазначила заступниця міністру економіки України Тетяна Бережна, за 2022 рік щонайменше 5 млн. українців втратили роботу. Але згідно даних Державної служби зайнятості лише 839 тис. чоловік

мають статус безробітних в Україні. Згідно статистичних даних ми можемо зробити висновки, що лише 20% безробітних є активними на ринку праці.

Хоча за даними Центру соціальних досліджень СумДУ Потреби в зайнятості значно актуалізувалася в результаті повномасштабного вторгнення Росії в Україну. Біля 70% жителів Сумської області мають проблеми зайнятості та заробітку. Зокрема, не працюють 25,5% населення.

Таким чином втілення проекту «Активні Українці» є актуальним для Сумської ТГ та відкриває перспективи розвитку співпраці державних інститутів та Громадських організацій у профілактиці безробіття серед економічно неактивного населення, та розробки нових інструментів задля мотивації безробітних осіб до більш активної позиції на ринку праці.

Генеральна мета проекту:

- Навички особистої ефективності та конкурентності на ринку праці для економічно неактивного населення.
- Інструменти профілактики безробіття та взаємодія центрів зайнятості, соціальних служб та громадських організацій у роботі з економічно неактивним населенням.

Задачі проекту:

- Підняття особистої та професійної впевненості учасників, мотивація учасників до економічної активності;
- Набуття учасниками навичок «Тайм-менеджменту»;
- Ознайомлення учасників з тенденціями ринку праці Сумської ТГ, консультація з приводу ресурсів пошуку роботи;
- Консультація учасників з таких питань, як складання резюме та супровідного листа, проходження співбесіди;
- Налагодження взаємодії між Сумський центром зайнятості, Центром соціальних служб та громадськими організаціями Сумщини.

Цільова група проекту: Бенефіціарами проекту є економічно неактивне населення Сумської ТГ, а саме студенти-випускники; Внутрішньо-переміщені особи; Особи у стані тривалого безробіття; Особи, які зневірилися знайти роботу, тобто готові приступити до роботи, але припинили її пошуки, оскільки вичерпали всі можливості для її одержання; Особи, які не мають необхідності або бажання працювати, та ті, що шукають роботу, але не готові приступити до неї найближчим часом.

Стейкхолдери проекту: Сумська обласна служба зайнятості, соціальні служби Сумської ТГ.

Очікувані результати: Для безпосередньо учасників проекту, очікуваними результатами є набуті навички з організації часу, складання резюме та проходження співбесід; Розуміння тенденцій ринку праці, роботи служби зайнятості та інших ресурсів працевлаштування; Особиста, та професійна впевненість а також мотивація до активного працевлаштування.

Шкалою виміру успішності проекту може стати кількість безробітних осіб серед учасників, які працевлаштувались на протязі 3-6 місяців після закінчення проекту. Та вимірюватись шляхом зворотного зв'язку та моніторингу успішності останніх.

Вплив проекту на громаду: Очікуваний вплив проекту це в першу чергу взаємодія Сумської обласної служби зайнятості, громадських та приватних організацій Сумської ТГ та економічно неактивного населення громади, мотивація останнього до активної позиції на ринку праці та набуття їм навичок необхідних для працевлаштування, у вигляді проведення, на постійній основі, безкоштовних інтенсив та створення міждисциплінарних команд у громаді серед фахівців з профілактики безробіття в чому і буде висловлюватись сталість проекту.

Ресурси необхідні для реалізації проекту:

Трудовий ресурс: У проекті будуть задіяні фахівці з різних дисциплін а саме:

- Психолог, який розробить та втілить тренінг з особистої впевненості та мотивації учасників для активної позиції на ринку праці; (сторонній фахівець)
- Фасилітатор з «тайм-менеджменту», має провести вебінар з ефективною організації власного часу часниками проекту; (фахівець зі сторони партнера).
- Представник Сумської обласної служби зайнятості, для проведення лекцій з тенденцій на ринку праці Сумської ТГ, написання резюме, та проходження співбесіди, а також ознайомлення учасників з інструментами та ресурсами працевлаштування. (фахівець зі сторони партнера).
- Дизайнер, для створення сертифікатів про завершення курсу. (Власний фахівець).

Медіа ресурс: Співпраця у соціальних мережах для реклами та просування проекту серед цільової аудиторії з інформативними групами та інфлюенсерами Сумської ТГ.

Власний внесок: Партнери проекту в особі фахівця центру зайнятості, та фасилітатора ГО «Молоді Агенти Змін» будуть надавати послуги безкоштовно, за домовленістю з аплікантом проекту. Так само за домовленістю дизайнер проекту, створить сертифікати про проходження інтенсиву безкоштовно.

Роздаткові ресурси: Придбання екологічних блокнотів та ручок з перероблених матеріалів для мотивації та заохочення учасників проекту, а також просування ідей захисту довкілля.

Опис діяльності за проектом:

Термін	Заплановані заходи	Опис	Матеріали підтвердження
Підняття особистої та професійної впевненості учасників, мотивація учасників до економічної активності:			
12.05.2023 17:00-17:30	Знайомство з учасниками	Аплікант проведе знайомство з учасниками проекту, ознайомить учасників з правилами та організацією проведення інтенсиву.	Відео-звіт
12.05.2023 17:30-19:30	Мотиваційний тренінг	Фахівець проведе мотиваційні інтерв'ю з учасниками	Відео-звіт
12.05.2023 19:40-21:00	Тренінг з особистої впевненості	Фахівець проведе тренінг з особистої та професійної впевненості.	Відео-звіт
Набуття учасниками навичок «Тайм-менеджменту»;			
13.05.2023 17:20-18:50	Вебінар: «Особиста ефективність та тайм-менеджмент»	Фасилітатор ГО проведе онлайн лекцію ефективного управління та організації часу учасниками.	Відео-звіт
Ознайомлення учасників з тенденціями ринку праці Сумської ТГ, консультація з приводу ресурсів пошуку роботи			
13.05.2023 19:00-20:30	Вебінар: «Тенденції на ринку праці Сумщини»	Фахівець ДСЗ проведе онлайн-консультацію з тенденцій на ринку праці Сумської ТГ на 2023р. Ознайомить з найбільш актуальними	Відео-звіт

		професіями та ресурсами для пошуку вакансій та працевлаштування.	
Консультація учасників з таких питань, як складання резюме та супровідного листа, проходження співбесіди			
14.05.2023 17:20-19:30	Вебінар: «Резюме та співбесіда»	Фахівець ДСЗ проведе онлайн-лекцію з питань правильного складання резюме та супровідного листа, а також ефективного проходження співбесіди та проходження конкурсу на обрану посаду.	Відео-звіт
Завершальна частина проекту			
14.05.2023 19:35-20:00	Прощання з учасниками	Аплікант запросить учасників пройти анкетування зворотного зв'язку та оцінити проведення проекту, знань які вони отримали.	Анкета зворотного зв'язку.

Табл. 2.3.1. Опис діяльності за проектом.

Інтеграція засад гендерної рівності: За статистичними даними Сумської обласної служби зайнятості серед безробітних в Сумській області жінки становили близько 70% тоді як чоловіки лише 30%. Виходячи з цих даних за серед учасників проекту за статтю має бути не менше 55-70% жінок.

Партнери проекту: Партнерами проекту виступають Сумський обласний центр зайнятості; ГО «Молоді агенти змін»; Психолог Сухарева Вікторія Анатоліївна.

Рівень експертності апліканта: Аплікант має досвід у створенні та проведенні соціальних, студентських проєктів різної направленості, за даною направленістю створив та провів проєкт мотиваційних інтерв'ю для осіб у стані тривалого безробіття.

Висновки до розділу II

Економічно неактивне населення досить обширна соціальна група та має декілька категорій з різним потенціалом на ринку праці, інтересами та зацікавленістю в активній суспільній ролі. До кожної з цих категорій має бути залучена окрема методика соціального захисту.

І хоч на даний момент існує декілька проєктів активізації безробітних осіб, як на державному так і регіональних рівнях немає адресних проєктів націлених саме на цю цільову групу.

Проєкт «Активні сумчани» є саме адресним проєктом націленим на профілактику безробіття серед конкретних категорій економічно неактивного населення та одним з варіантів методики взаємодії фахівців організацій різного рівня, який може сприяти покращенню ситуації у сфері зайнятості, як на рівні Сумської територіальної громади так і на регіональному рівні, особливо в післявоєнний час.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Проаналізувавши базові складові утворення державної політики у сфері зайнятості можна зробити висновки що історія соціального захисту безробітних має давні корені і пов'язана з еволюцією соціальної політики та змінами в суспільстві. Соціальний політика в сфері зайнятості пройшла великий шлях від перших реформ античності та давнього світу до соціальних моделей сучасності. Вона є складною та різноманітною в різних країнах, оскільки вона формується економічними, соціальними, політичними та культурними факторами кожної конкретної держави.

Аналіз нормативно-правової бази соціальної роботи в Україні показав що Державна політика в останні роки характеризується поступовим розширенням соціального захисту безробітних, впровадженням нових програм та проектів, спрямованих на активізацію зайнятості та підтримку безробітних осіб у пошуку роботи. Законодавча база та програми соціального захисту безробітних постійно оновлюються з метою ефективної підтримки та соціальної інтеграції безробітних осіб та є постійним процесом змін та адаптації до нових викликів та потреб суспільства.

Дослідивши аналітичну інформацію з'ясувалось що в умовах війни все більш актуальною стає проблема міграції та безробіття громадян України. Пошуки роботи на новому, іноді вимушеному місці проживання, руйнування інфраструктури та промисловості в наслідок військової агресії неофіційне, нетривале працевлаштування на місцях та страх відкриття нових підприємств в купі з незнанням механізмів державної допомоги в цьому питанні ще більше загострюють проблему та призводять до того, що великий відсоток безробітних переходить у стан тривалого безробіття та стають економічно неактивним населенням, теж стосується і студентів, які без досвіду трудових відносин та розуміння механізмів ринку праці не володіють достатньою конкурентністю при великому попиті на посади фахівців.

Розглянувши минулі дослідження на тему безробіття формуються висновки, що в умовах тривалого безробіття людина втрачає не тільки професійні навички, що ще більше погіршує її становище на ринку праці, а ще й зневірюється знайти бажану роботу, втрачає впевненість в собі та самоконтроль, що ще більше виражається в умовах підвищеної тривожності та стресу під час війни, що в свою чергу може призвести до змін особистості які вона не зможе подолати без сторонньої допомоги.

Все більш актуальною стає необхідність розробки методик соціальної профілактики безробіття та соціальної адаптації осіб у стані тривалого безробіття. Так соціальне консультування націлене на підняття рівня обізнаності механізмів працевлаштування отримувачів послуги, набуття ними навичок складання ефективним супровідних документів та проходження співбесід на вакантні посади. В свою чергу психологічні консультування мають на меті підвищення особистісної та професійної впевненості клієнтів, мотивації на набуття активної соціальної позиції, соціальну адаптацію на нових соціальних ролях.

Дослідження сучасних соціальних проектів показав, що в Україні існують деякі програми профілактики безробіття, проте на даний момент немає жодних проектів націлених саме на активізацію економічно неактивного населення, зокрема осіб у стані тривалого безробіття. Особливо на місцевих рівнях де проблема є найбільш актуальною.

Проект розроблений у рамках дослідження являє собою приклад методу націленого на конкретні категорії економічно неактивного населення, не типові для сучасних соціальних програм, а також є підґрунтям для взаємодії державних, громадських та приватних установ місцевого рівня.

Рекомендації:

- Державному центру зайнятості рекомендовано розробити програми соціальної реклами послуг установи серед осіб у стані тривалого безробіття;

- Створити програми соціального консультування студентів щодо механізмів працевлаштування та складання супровідних листів і проходження співбесід на бажані посади;
- Розробити методи соціального консультування школярів старших навчальних класів щодо прогнозування вакансій на які буде попит на ринку праці в найближчі роки;
- Разом з роботодавцями та державними органами розробити програми працевлаштування ветеранів війни;
- Розробити механізми залучення у вищеописані програми фахівців за громадських та приватних установ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Армія відновлення [Електронний ресурс] : Міністерство економіки України. – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=1455dd6f-3083-4891-af96-00ed9c7c497a&title=Bezrobitni>
2. Безробіття [Електронний ресурс] Вікіпедія – Режим доступу: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%91%D0%B5%D0%B7%D1%80%D0%BE%D0%B1%D1%96%D1%82%D1%82%D1%8F>
3. Бережна Т.В. Польсько-Український економічний форум [Електронний ресурс] Міністерство економіки України – Режим доступу: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=ukUA&id=21e94812-7fab-44e1-b8c0-2d5d544b937a&title=Sogodni>
4. Брифінг Міжнародної організації праці «The impact of the Ukraine crisis on the world of work: Initial assessments» : 11 травня 2022р. – С 2.
5. Горілий. А.Г. Історія соціальної роботи: навч. посіб. – К: Тернопіль «Видавництво Астон» 2004 – с. 6-7. (Вища освіта України)
6. Державний план відновлення України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://recovery.gov.ua/>
7. Додаток 1 до наказу «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики»: за станом на 10.09.2015р. / Міністерство соціальної політики України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15?fbclid=IwAR0LajtOcQKbMJ-0TmWQuhwarLFpMq_h9i0nQnQHS2hNb_v0Lu4kqaCkV3k#n13
8. «Робота [Електронний ресурс] : Дія. – Режим доступу: <https://erobota.diia.gov.ua/#about>

9. Закон України «Про зайнятість населення»: за станом на 29.04.2023р. / Верховна рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text>
10. Закон України «Про соціальні послуги»: за станом на 27.04.2022р. / Верховна рада України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2671-19#Text>
11. Інфографіка «Попит та пропозиція на зареєстрованому ринку праці у січні-квітні 2023 року» / Державна служба зайнятості [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.dcz.gov.ua/analytics/67>
12. Історія та теорія соціальної політики України: навч. посіб. Курс лекцій / Ярошенко А.О, Семигіна Т.В, Сухицька Н.В. – К: НПУ ім. М.П. Драгоманова 2018 – с. 7. (Вища освіта в Україні).
13. Історія політичних та правових вчень: навч. посіб. / Марчук В.П, Марчук Г.В. – К: ДП «Видавничий дім «Персонал» 2009 – с.
14. Конституція України, стаття 43 : за станом на 01.01.2020р. / Верховна рада України – Офіц. Вид. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
15. Конституція України, стаття 46 : за станом на 01.01.2020р. / Верховна рада України – Офіц. Вид. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text>
16. Кодекс законів про працю України: за станом на 01.01.2023 / Верховна рада України – Офіційне видавництво – стаття 42
17. Купець О.В. Довготривале безробіття в Україні: методологія оцінки та регулювання: автореф. Дис. / Канд. економ. наук 08.00.07 / О.В. Купець; Інститут демограф. та соц. досліджень – Київ 2008. – С. 8-9.
18. Купець О.В. Диференціація довготривалого безробіття в Україні за соціально-демографічними групами: аналітичний звіт / Центр економічних досліджень та освіти. – с. 106-113

- 19.Марченко І.С. Довготривале безробіття в Україні / Інститут демографії та соціальних досліджень // Демографія та соціальна економіка : Спеціалізований журнал – 2013. №2(20) – С. 224-230
- 20.Наказ «Про затвердження Методологічних положень щодо класифікації та аналізу економічної активності населення»: за станом на 19.01.2011р. / Державний комітет статистики України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0012832-11#Text>
- 21.Наказ «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги профілактики»: за станом на 10.09.2015р. / Міністерство соціальної політики України. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1155-15?fbclid=IwAR0LajtOcQKbMJ-0TmWQuhwarLFpMq_h9i0nQnQHS2hNb_v0Lu4kqaCkV3k#n13
- 22.Наказ «Про затвердження Положення про Державну службу зайнятості»: за станом на 12.11.2021р. / Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1305-20#Text>
- 23.Наказ «Про затвердження Державного стандарту соціальної адаптації»: за станом на 13.10.2017р. / Міністерство соціальної політики України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0665-15%20,#Text>
- 24.Наказ «Про затвердження Державного стандарту соціальної послуги консультування»: за станом на 02.07.2015р. / Міністерство соціальної політики України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0866-15,#Text>
- 25.Поліщук В. А. Історія соціальної педагогіки та соціальної роботи : курс лекцій / В. А. Поліщук, О. І. Янкович. – Тернопіль : ТДПУ, 2009. – 256 с.

26. Постанова «Про організацію надання соціальних послуг»: за станом на 01.07.2022р / Кабінет Міністрів України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/587-2020-%D0%BF#Text>
27. Реформи в Україні: експертиза прийнятих державних рішень. – Міжнародний центр перспективних досліджень: аналітичний звіт. – 2015. – с. 7-8.
28. Розвиток жіночого підприємництва в Україні [Електронний ресурс] Ресурсний центр «ГУРТ» - Режим доступу: <https://www.gurt.org.ua/biz/project-wjr2014>
29. Рудкевич І.В. Етапи становлення та розвитку Державної політики соціального захисту населення України. – Інвестиції: практика та досвід. Періодичне видання. – 2011р. №4. – с. 99-101.
30. “Соціальна стійкість територіальних громад в умовах воєнного стану: спроможність до відновлення та розбудови: аналітичний звіт”. - Центр соціальних досліджень СумДУ, Суми – 2022. – с. 19.
31. Соціальний захист. [Електронний ресурс] Енциклопедія сучасної України. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-15878>
32. Указ «Про основні напрями соціальної політики на 1997–2000 роки»: за станом на 18.10.1997. / Президент України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1166/97#Text>
33. Хлібовська Г.М Політика соціального реформування в Німецькій імперії: Витоки, сутність, значення, історичного досвіду. / Хлібовська Г.М. // Вчені записки Таврійського Національного Університету імені В.І. Вернадського: спеціалізований журнал. – 2022. – Том 33 №1. - Видавничий дім «Гельветика». – с. 181-183.
34. CSR Ukraine [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://csr-ukraine.org/poslugi/>
35. Keynes, J. M. The Collected Writings of John Maynard Keynes - The General Theory of Employment, Interest and Money. Education. 2012. С. 450.

36. Poor Law 1834 [Электронный ресурс]: Режим доступа: <https://www.nationalarchives.gov.uk/education/resources/1834-poor-law/#:~:text=The%20new%20Poor%20Law%20ensured,shared%20this%20point%20of%20view.>
37. The Social Security Act of 1935 [Электронный ресурс] Офіційний сайт уряду США. – Режим доступа: <https://www.ssa.gov/history/35act.html>
38. William H. Beveridge. FULL EMPLOYMENT IN A FREE SOCIETY. – 2-е вид. – К: George Allen & UNWIN LTD, 1960 . – с. 429.
39. William H. Beveridge. Beveridge report [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.275849/page/n1/mode/2up>
40. Gesetz, betreffend die Abänderung der Gewerbeordnung, vom 1. Juni 1891. [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://www.yumpu.com/de/document/read/50838541/gesetz-betreffend-abaenderung-der-gewerbeordnung>
41. Das Reichgesetz, betreffend die Krankenversicherung der Arbeiter, von 15 Juni 1883. [Электронный ресурс]. Режим доступа: http://dlib-pr.mpiet.mpg.de/m/kleios/0010/exec/bigpage/%2223099_00000001.gif%22
42. Unfallversicherungsgesetz, vom 6. Juni 1884. [Электронный ресурс].
Режим доступа: https://www.inklusion-als-menschenrecht.de/data/user/Dokumente/Gesetze/1884_unfallversicherungsgesetz.pdf
43. Вяселев Р.Р. Основные этапы развития фабричного законодательства Англии XIX века / Вяселев Р.Р. // Государственный советник: періодичне видання. – 2013р. - №3. – С.23-27
44. Момзен Т. История Рима. – К: «Издательство АСТ» 1854-1856.

Додаток Б*Листи підтримки для партнерів проекту***Сумська обласна служба зайнятості**

Апліканту проекту «Активні Українці»

Сумський обласний центр зайнятості в обличчі _____

Висловлює підтримку студентського проекту «Активні Українці». Вказаним листом підтверджує намір партнерських взаємовідносин та спільної реалізації проекту.

Фахівець Сумського обласного центру зайнятості в рамках проекту, має намір провести дві онлайн лекції на тему: «Тенденції на ринку праці Сумщини» в якій проведе онлайн-консультацію з тенденцій на ринку праці Сумської ТГ на 2023р. Ознайомить з найбільш актуальними професіями та ресурсами для пошуку вакансій та працевлаштування.

А також на тему: «Резюме та співбесіда» проведе онлайн-лекцію з питань правильного складання резюме та супровідного листа, а також ефективного проходження співбесіди та проходження конкурсу на обрану посаду

У зв'язку з вищезазначеним Сумський обласний центр зайнятості погоджує план і дати проведення заходів.

Представник СОЦЗ _____

.2023

ГО «Молоді агенти змін»

Апліканту проекту «Активні Українці»

ГО «Молоді Агенти змін» в обличчі _____

Висловлює підтримку студентського проекту «Активні Українці». Вказаним листом підтверджує намір партнерських взаємовідносин та спільної реалізації проекту.

Фахівець ГО «Молоді агенти змін» в рамках проекту, має намір провести вебінар на тему: «Тайм-менеджмент» в якому Фасилітатор ГО проведе онлайн лекцію ефективного управління та організації часу учасниками.

У зв'язку з вищезазначеним ГО «Молоді агенти змін» погоджує план і дати проведення заходів.

Представник ГО _____